

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та освіти
ISSN 2786-6165 (online)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

Bulletin of Science and Education

№ 3(33) 2025

**Видавнича група «Наукові перспективи»
Християнська академія педагогічних наук України**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 3(33) 2025

Київ – 2025

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ",
Series" Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 3(33) 2025

Kiev – 2025

**«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка»,
Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»):
журнал. 2025. № 3(33) 2025. С. 2212**

*Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління
(Рішення від 31.03.2025, № 10/3-25)*

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022
№ 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології
(спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки
(спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022
№ 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність -
035 філологія)**

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)

Редакційна колегія:

- ✚ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✚ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✚ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✚ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✚ Волошенко Марина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Національний університет "Одеська політехніка" (Одеса, Україна)
- ✚ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✚ Головна Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✚ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)

- ✚ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✚ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✚ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Кулікова Тетяна Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини, методист Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради; Експерт Державної Служби якості освіти з питань акредитаційної експертизи освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти; Член Української асоціації дослідників освіти (Кременчук, Україна)
- ✚ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✚ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✚ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✚ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✚ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✚ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✚ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✚ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✚ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✚ Новік Крістіна Іванівна - координатор освітньо-технологічних проєктів в TeachEd (Великобританія)
- ✚ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✚ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✚ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українського-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✚ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✚ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✚ Равлюк Тетяна Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
- ✚ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✚ Рубан Микола Юрійович - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Київ, Україна)
- ✚ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- ✚ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✚ Синявська Олена Олександрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
- ✚ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)

- ✚ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант(м. Дніпро, Україні)
- ✚ Степанова Наталія Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)
- ✚ Стратулат Наталія Вікторівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування (Київ , Україна)
- ✚ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✚ Телесжкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✚ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✚ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✚ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✚ Чикарькова Марія Юріївна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✚ Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✚ Шевель Інна Петрівна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✚ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✚ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✚ Янкович Олександра Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)
- ✚ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори

Глушаниця Н.В., Білоус Н.П. <i>ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО СЛЕНГУ В УКРАЇНСЬКУ НАЦІОНАЛЬНУ МОВУ</i>	823
Гонтаренко І.С., Павлюк О.М. <i>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ</i>	836
Гордієнко Л.П., Карамішев Д.В., Моїсєєва Н.В., Кока В.М., Литвиненко М.І. <i>ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ</i>	846
Гордій Н.М. <i>НЕОБХІДНІСТЬ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	859
Гриценко О.Е., Бородіна Т.М. <i>ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ХОРЕОГРАФІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ</i>	868
Грітченко Т.Я., Майданик О.В. <i>ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ ІГРОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ</i>	877
Гуцул Р.Т. <i>ОПТИМІЗАЦІЯ ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ФУТБОЛІСТІВ- ПІДЛІТКІВ НА ОСНОВІ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ</i>	891
Денисенко Н.Г., Борбич Н.В., Дишко О.Л., Федорчук О.Ю., Смолюк А.І. <i>НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (МІЖПРЕДМЕТНИЙ ПІДХІД)</i>	902
Діденко О.В., Чимшир В.І. <i>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕ- СІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ УПРАВЛІННЯ СУДНОВИМИ ТЕХНІЧНИМИ СИСТЕМАМИ І КОМПЛЕКСАМИ</i>	917
Діте Л.А., Костіна Л.М., Поддуда І.А. <i>ДИДАКТИЧНІ УМОВИ ТВОРЧОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЗАНЯТТЯХ З ХОРОВОГО ДИРИГУВАННЯ</i>	930

УДК 378.015.3:502/504

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3\(33\)-859-867](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-3(33)-859-867)

Гордій Наталія Михайлівна кандидат біологічних наук, доцент, старший викладач кафедри біології та екології, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, тел.: (097) 218-62-36, <https://orcid.org/0000-0002-5214-3770>

НЕОБХІДНІСТЬ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У XXI столітті людство зіткнулося з численними екологічними викликами, серед яких зміна клімату, втрата біорізноманіття, забруднення навколишнього середовища та виснаження природних ресурсів. Ці проблеми вимагають негайного вирішення, і одним із ключових інструментів для цього є освіта. Вища освіта, як провідник інновацій та знань, має відігравати важливу роль у формуванні екологічної свідомості нового покоління. Метою цієї статті є висвітлення необхідності екологізації вищої освіти, аналіз сучасного стану та визначення шляхів її впровадження.

Екологічні проблеми стосуються кожної людини окремо й людства загалом, однак їх розв'язання залежить не лише від науково-технічного розвитку суспільства, а насамперед від рівня екологічної свідомості та відповідальності людини за стан навколишнього середовища. Не кожна людина в наш час розуміє життєву значущість довкілля та його охорони. Необхідно змінити споживацьке відношення до природного середовища, що імовірно лише в результаті виховання екологічно культурної людини, що можливо здійснити через екологізацію освітнього процесу.

Екологізація людської діяльності теж виступає одним із суспільних пріоритетів. Спосіб життя з мінімізованим власним впливом на довкілля при забезпеченні високої якості життя теж значною мірою формується й корегується в освітньому просторі. Однак останній у такому випадку потребує екологізації для узгодження людських потреб із можливостями природного середовища їх задовольняти впродовж не лише сучасних, а й майбутніх поколінь.

В статті розглядається необхідність екологізації вищої освіти як ключового чинника сталого розвитку суспільства. Аналізуються основні підходи до впровадження екологічних знань у навчальний процес, розглядаються сучасні освітні технології та їх вплив на формування екологічної свідомості здобувачів вищої освіти. Дуже важлива інтеграція

екологічних дисциплін у навчальні програми підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які сприяють вирішенню глобальних екологічних проблем.

Ключові слова: екологія, екологічна освіта, екологічна компетентність, екологічна свідомість, екологічне виховання, екологічна культура, сталий розвиток.

Hordii Nataliia Mykhailivna Candidate of Biological Sciences, Associate Professor, Senior Lecturer of Department of Biology and Ecology, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, Kamianets-Podilskyi, tel.: (097) 218-62-36, <https://orcid.org/0000-0002-5214-3770>

THE NEED OF ECOLOGIZATION OF THE HIGHER EDUCATION

Abstract. In the 21st century, humanity is faced with numerous environmental challenges, including climate change, biodiversity loss, environmental pollution, and depletion of natural resources. These problems require urgent solutions, and one of the key tools for this is education. Higher education, as a conductor of innovation and knowledge, should play an important role in shaping the environmental consciousness of the new generation. The purpose of this article is to highlight the need for greening higher education, analyze the current state and identify ways to implement it.

Environmental problems concern each individual and humanity as a whole, but their solution depends not only on the scientific and technological development of society, but primarily on the level of environmental awareness and human responsibility for the state of the environment. Not every person in our time understands the vital importance of the environment and its protection. It is necessary to change the consumer attitude towards the natural environment, which is likely only as a result of raising an ecologically cultured person, which can be achieved through the greening of the educational process.

The greening of human activity is also a social priority. A lifestyle with minimized environmental impact while ensuring a high quality of life is also largely formed and adjusted in the educational space. However, the latter in this case requires ecologization to reconcile human needs with the capabilities of the natural environment to satisfy them not only for current but also future generations.

The article considers the need for greening higher education as a key factor in the sustainable development of society, analyzes the main approaches to introducing environmental knowledge into the educational process, and considers

modern educational technologies and their impact on the formation of environmental awareness among higher education students. It is very important to integrate environmental disciplines into curricula for training highly qualified specialists who contribute to solving global environmental problems.

Keywords: ecology, ecological education, ecological competence, ecological consciousness, ecological education, ecological culture, sustainable development.

Постановка проблеми. В умовах глобальної екологічної кризи особливої актуальності виникає інтеграція екологічних знань у систему вищої освіти. Екологізація освіти є одним із стратегічних напрямків сталого розвитку, оскільки саме через систему освіти можна формувати екологічну культуру та свідомість майбутніх фахівців різних галузей. Екологізація вищої освіти – це процес інтеграції екологічних знань у навчальні програми різних спеціальностей з призначенням формування екологічної культури та відповідного ставлення до довкілля. вона забезпечує: включення екологічних дисциплін до навчальних планів, використання сучасних методів навчання для формування екологічної свідомості, створення екологічно орієнтованого освітнього середовища.

Екологізація освіти має велике значення, послаблюючи розумінню екологічних проблем, розвиток навичок екологічно відповідальної поведінки, а також інтеграції екологічних принципів у професійну діяльність майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безпосередньо теми дослідження стосуються наукові результати, здобуті такими дослідниками як Пустовіт Н., Колонькова О., Пруцакова О., Тарасюк Г., Солобай Ю., Сафранов Т.А., Чугай А.В., Ільїна В.Г. [6, 9, 10].

Багато українських науковців вже зробили вагомий внесок у розвиток екологічної освіти у вищих навчальних закладах, а саме що стосується екологізації вищої освіти [1, 3, 4, 7, 8, 11, 12]. Ці вчені не лише досліджували питання екології, а й активно сприяли впровадженню екологічних принципів у систему вищої освіти України, розробляючи освітні програми, навчальні матеріали та концепції.

Метою екологізації освіти є створення нового світорозуміння і нового підходу до діяльності, який заснований на формуванні ноосферногуманітарних і екологічних цінностей. Процес екологізації навчальних дисциплін, що вивчаються у закладах вищої освіти, стосується як навчальної, так і позанавчальної діяльності здобувачів, що вибудовується на принципах цілісності, єдності і наступності всіх ланок. Цей процес обумовлений не лише кризовим станом навколишнього середовища, але й можливістю

утвердження у свідомості молоді нового гуманістичного світогляду, що охоплює систему соціальних цінностей, норм і способів взаємодії з довкіллям і людьми.

Отже, **мета статті** полягає у визначенні сутності феномену екологізації сучасного освітнього простору та обґрунтуванні рівнів екологізації.

Виклад основного матеріалу. Основні підходи до впровадження екологічних знань у навчальний процес.

В Україні екологізація вищої освіти є важливим напрямком розвитку освітньої політики, оскільки країна стикається з серйозними екологічними викликами: змінами клімату, забрудненням довкілля, неефективним управлінням відходами.

Головними цілями екологізації є оптимізація умов життєдіяльності людства шляхом збереження і поліпшення властивостей природного середовища; застосування безвідходних технологій і замкнуті цикли ресурсоспоживання; раціональне використання природних ресурсів, яке забезпечує їх охорону, відновлення і розширене відтворення; захист і збереження генофонду рослинного та тваринного світу.

Для ефективної екологізації вищої освіти необхідно використовувати комплексний підхід, що включає:

1) *Інтеграція екологічних дисциплін у навчальні програми.* Сутність екологізації освіти полягає не тільки у запровадженні до змісту базових дисциплін природничонаукового циклу у нового курсу «Екологія», її завдання полягає у формуванні людини, яка усвідомлює себе в нерозривному зв'язку з природою, у формуванні фахівця, який буде створювати нові технології і техніку навчання, що забезпечують реалізацію концепцію сталого розвитку суспільства. Екологічні знання повинні бути складовою різних навчальних курсів, зокрема:

- обов'язкових загальних дисциплін («Екологія», «Основи сталого розвитку»);
- професійно-орієнтованих дисциплін (наприклад, «Екологічне право» для юристів, «Екологічна безпека» для інженерів);
- вибіркового курсів, що дозволяють студентам глибше вивчати екологічні питання.

2) *Використання інноваційних методів навчання.* Екологічна освіта повинна бути інтерактивною, з використанням сучасних методик, як:

- проектне навчання, яке забезпечує розробку екологічних проектів здобувачами;
- віртуальні лабораторії, що дозволяють моделювати екологічні процеси та оцінювати їх вплив на довкілля;
- польові дослідження, які дають студентам можливість на практиці аналізувати екологічні проблеми.

3) *Позааудиторна екологічна освіта.* Формування екологічної свідомості здобувачів вищої освіти відбувається не лише в аудиторіях, а й через участь у таких заходах, як екологічні акції та волонтерські ініціативи (наприклад, прибирання території, висадка дерев); екологічні конференції та семінари, що сприяють обміну знаннями та досвідом; участь в міжнародних екологічних проектах.

4) *Вплив екологізації освіти на формування студентської свідомості.* Формування екологічної свідомості у здобувачів є завданням сучасної освіти. Дослідження свідчать, що здобувачі, які проходять екологічно орієнтовані курси, демонструють вищий рівень екологічної відповідальності у повсякденному житті, усвідомлення необхідності сталого розвитку, більше інтересів у впровадженні екологічних технологій у майбутній професійній діяльності.

Глобальні екологічні проблеми стають все більш загрозливими, що зумовлює необхідність переходу до сталого розвитку. Водночас спостерігається недостатній рівень екологічної свідомості серед молоді, що є наслідком слабкої інтеграції екологічної тематики у навчальні програми. Освіта має формувати екологічну культуру, що включає відповідальне ставлення до природи, розуміння впливу діяльності людини на екосистему та здатність ухвалювати екологічно орієнтовані рішення.

Сучасний стан екологізації вищої освіти в Україні. Сьогодні в багатьох університетах світу впроваджуються екологічні ініціативи, такі як створення курсів зі сталого розвитку, зелений кампус, сортування сміття та проведення екоакцій [2, 5, 13]. Утім, в Україні цей процес перебуває на початковому етапі. Основними проблемами є недостатнє фінансування екологічних програм, відсутність державної стратегії щодо екологізації освіти, обмежений вибір екологічно орієнтованих спеціальностей.

Екологізація освіти є важливою не лише для формування екологічної свідомості, але й для досягнення сталого розвитку. Молодь, яка отримує екологічно орієнтовану освіту, здатна в майбутньому впроваджувати інноваційні рішення, спрямовані на збереження природи. Крім того, екологічні знання сприяють підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці, адже багато компаній впроваджують принципи сталого розвитку у свою діяльність.

Які ж шляхи екологізації вищої освіти можна запропонувати? Для ефективного впровадження екологізації у вищу освіту необхідно:

1) **Інтеграція екологічних освітніх компонентів у всі навчальні програми, незалежно від спеціальності.** Наприклад, здобувачі технічних спеціальностей повинні вивчати вплив інженерних рішень на довкілля, для здобувачів середньої освіти потрібно впроваджувати такий обов'язковий

освітній компонент як «Основи екології» тощо.

2) **Розробка спеціалізованих програм та курсів зі сталого розвитку.** Це можуть бути програми, присвячені екологічному менеджменту, технологіям відновлюваної енергетики, захисту природних ресурсів.

3) **Впровадження «Зеленого кампусу» як моделі практичної екологізації.** Використання енергоефективних технологій, сортування відходів, економія води та енергії – усе це повинно стати частиною університетського життя.

4) **Наукові дослідження у сфері екології.** Університети повинні підтримувати дослідницькі проекти, спрямовані на вирішення екологічних проблем.

5) **Впровадження екологічних дисциплін.** Заклади вищої освіти включають екологічні курси до своїх програм, особливо для технічних, природничих та управлінських спеціальностей. Наприклад, такі курси, як «Екологія та сталий розвиток», «Екоінженерія», «Зелена енергетика» інтегруються в різні освітні напрямки. В деяких університетах є спеціальності, пов'язані з екологічним менеджментом, екобезпекою, кліматологією.

6) **Розвиток наукових досліджень.** Університети повинні проводити дослідження у сферах відновлюваної енергетики, зменшення викидів CO₂, екотехнологій, управління відходами, співпарцювати з міжнародними організаціями (UNDP, UNEP, EU4Environment).

7) **Екологічна модернізація ЗВО.** Університети повинні спробувати переходити на енергоефективні технології, сонячні батареї, LED-освітлення, впроваджувати сортування відходів, програми з утилізації батарейок, зменшення використання пластику.

8) **Громадські та студентські екоініціативи.** У багатьох ЗВО вже діють екологічні клуби, які проводять акції з озеленення, прибирання територій, екофестивалі. Так, наприклад, здобувачі Кам'янець-Подільського національного університету на постійній основі проводять спільні екологічні акції з Національним природним парком «Подільські Товтри».

9) **Міжнародна співпраця та грантові програми.** Українські університети беруть участь у європейських програмах Erasmus+, Horizon Europe, що спрямовані на розвиток екологічної освіти. Впроваджуються концепції Green University та Education for Sustainable Development (ESD) відповідно до міжнародних стандартів.

10) **Збільшення кількості екологічних спеціальностей.** В останні роки у багатьох регіональних ЗВО внаслідок скорочення місць держзамовлення істотно зменшилося кількість здобувачів рівня вищої освіти «бакалавр» за спеціальністю 101 Екологія. Доцільно переглянути державну політику в даному контексті та розробити заходи щодо розвитку спеціальності 101 Екологія.

11) Розвиток партнерств з бізнесом для практичної реалізації екоінновацій.

Екологізація освітнього простору відбувається як цілісний освітній процес, який спрямовується на гармонійний і різнобічний розвиток особистості, на формування в неї цілісної картини світу. Він передбачає реалізацію напрямів та етапів виховної роботи на всіх освітніх рівнях, охоплює всі сфери життєдіяльності здобувачів, також здійснюється в усіх соціальних інститутах, у навчальній та позанавчальній діяльності.

Висновки. Екологізація вищої освіти є необхідними умовами формування екологічно відповідального суспільства. Включення екологічних дисциплін у навчальні програми, використання інноваційних методів навчання, а також активне залучення здобувачів вищої освіти до екологічної діяльності підвищує підвищений рівень екологічної свідомості та грамотності. Університети повинні стати центрами екологічної культури, впроваджуючи відповідні програми та практики. Для цього потрібна співпраця держави, освітніх установ, бізнесу та громадськості.

Розвиток екологічної освіти має стати стратегічним завданням державної політики у сфері вищої освіти. Запровадження екологічних стандартів у навчальні програми дозволяє не тільки підготувати фахівців нового покоління, а й забезпечити сталий розвиток суспільства. Важливо, щоб екологічна освіта не лише давала знання, але й формувала активну позицію щодо захисту навколишнього середовища.

Загалом, екологізація вищої освіти в Україні поступово розвивається, але потребує комплексної підтримки з боку держави, бізнесу та міжнародних партнерів. Екологізація освіти – це крок до збереження нашої планети для майбутніх поколінь.

Література:

1. Анісімова Г.В., Донець О.В. Організаційно-правові проблеми екологізації вищої освіти. *Екологізація вищої освіти як пріоритетний напрям державної екологічної політики: сучасні організаційно-правові аспекти*. Міжнародна інтернетконференція. Харків, 2016. С. 6-16.

2. Гордій Н.М., Тютюнник О.С. Інноваційні методи викладання технічних дисциплін екологічного циклу. Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). Випуск № 4(38).2024. С.168-175. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-168-175](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-168-175)

3. Гулик Г.С., Дубовіч І.А. Екологізація освіти: теорія і практика. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.2. С. 366-371.

4. Дехтяренко С.Г., Савіч І.О. Екологізація освітнього процесу як один із шляхів формування екологічної культури. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. №2(33), 2019.

<https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/555/518>

5. Дух О.І., Цицюра Н.І., Галаган О.К. Особливості формування у студентської молоді знань про зміни клімату. <http://escoj.dea.kiev.ua/archives/2021/6/37.pdf>

6. Екологізація освітнього простору загальноосвітньої школи: монографія / Н. Пустовіт, О. Колонькова, О. Пруцакова, Г. Тарасюк, Ю. Солобай. Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. 154 с.

7. Завгородній І.В., Сидоренко М.О., Літовченко О.Л., Сушій А.В. Екологізація вищої медичної освіти як сучасний інноваційний медичний тренд. *Впровадження інноваційних технологій організації навчального процесу у ХНМУ – провідний шлях підвищення якості вищої медичної освіти*: матеріали ЛП навчально-методичної конференції ХНМУ. Харків: ХНМУ, 2019. Вип. 10. С. 36-38.

8. Саєнко Т.В. Екологічний потенціал вищої освіти, зокрема вищої технічної школи. <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/download/12566/17058>

9. Сафранов Т.А., Ільїна В.Г. Проблеми екологічної освіти. Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2022. 81 с.

10. Сафранов Т.А., Чугай А.В., Ільїна В.Г. Проблеми екологічної освіти України: навчальний посібник. Одеса: ОДЕКУ, 2023. С. 52-60.

11. Туниця Ю.Ю. та інші. Екологізація освіти як ключовий фактор підготовки фахівців для сталого розвитку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.10. С. 348-355.

12. Черкашина Г.М., Рассоха О.М., Черкашина М.К. До питання екологізації вищої освіти при підготовці фахівців у галузі хімічної технології. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*. 2016. Вип. 45 (49). С. 250- 259.

13. Vasilyevai T.A., Antoniukii N.A., Kyrychenkoiii K.I., Laznenkoiv D.O. The "Green" Campus of The University as a Driver of Sustainable Development. *Mechanism of Economic Regulation*, 2021, No 4. P. 14-21. <https://doi.org/10.21272/mer.2021.94.02>

References:

1. Anisimova, H.V., Donets, O.V. (2016). Orhanizatsiino-pravovi problemy ekolohizatsii vyshchoi osvity [Organizational and legal problems of ecologization higher education]. *Ekolohizatsiia vyshchoi osvity yak priorytetnyi napriam derzhavnoi ekolohichnoi polityky: suchasni orhanizatsiino-pravovi aspekty*. Mizhnarodna internetkonferentsiia – *Ecologization of higher education as a priority direction of state environmental policy: modern organizational and legal aspects*. International Internet Conference: Kharkiv, 6-16 [in Ukrainian].

2. Hordii, N.M., Tiutiunnyk, O.S. (2024). Innovatsiini metody vykladannia tekhnichnykh dystsyplin ekolohichnoho tsykladu [Innovative methods of teaching technical disciplines of the ecological cycle]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky» (Seriia «Pedagogika», Seriia «Psychologhiia», Seriia «Medytsyna»)* – *Prospects and Innovations of Science" (Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")*, 4(38), 168-175 [in Ukrainian]. Retrieved from [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-168-175](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-168-175)

3. Hulyk, H.S., Dubovich, I.A. (2015). Ekolohizatsiia osvity: teoriia i praktyka [Ecologization of education: theory and practice]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of the NLTU of Ukraine*, 25.2, 366-371 [in Ukrainian].

4. Dekhtiarenko, S.H., Savich, I.O. (2019). Ekolohizatsiia osvitnoho protsesu yak odyn iz shliakhiv formuvannia ekolohichnoi kultury [Ecologization the educational process as one of the ways to form an ecological culture]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedagogichni nauky – Bulletin of Zaporizhzhia National University. Pedagogical Sciences*, 2(33) [in Ukrainian]. Retrieved from

<https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/555/518>

5. Dukh, O.I., Tsytsiura, N.I., Halahan, O.K. Osoblyvosti formuvannia u studentskoi molodi znan pro zminy klimatu [Peculiarities of forming knowledge about climate change among students] [in Ukrainian]. Retrieved from <http://ecoj.dea.kiev.ua/archives/2021/6/37.pdf>
6. Pustovit, N., Kolonkova, O., Prutsakova, O., Tarasiuk, H., Solobai, Yu. (2016). *Ekolohizatsiia osvithnoho prostoru zahalnoosvitnoi shkoly: monohrafiia* [Ecologization the educational space of a comprehensive school. Kharkiv: «Drukarnia Madryd»] [in Ukrainian].
7. Zavorodnii, I.V., Sydorenko, M.O., Litovchenko, O.L., Sushik, A.V. (2019). *Ekolohizatsiia vyshchoi medychnoi osvity yak suchasnyi innovatsiinyi medychnyi trend* [Ecologization higher medical education as a modern innovative medical trend]. *Vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii orhanizatsii navchalnoho protsesu u KhNMU – providnyi shliakh pidvyshchennia yakosti vyshchoi medychnoi osvity: materialy LII navchalno-metodychnoi konferentsii KhNMU – Introduction of innovative technologies for organizing the educational process at KhNMU is a leading way to improve the quality of higher medical education: materials of the LII educational and methodological conference of KhNMU*. Kharkiv: KhNMU, 10, 36-38 [in Ukrainian].
8. Saienko, T.V. *Ekolohichniy potentsial vyshchoi osvity, zokrema vyshchoi tekhnichnoi shkoly* [The environmental potential of higher education, in particular higher technical schools] [in Ukrainian]. Retrieved from <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/download/12566/17058>
9. Safranov, T.A., Ilina, V.H. (2022). *Problemy ekolohichnoi osvity. Konspekt lektsii* [Problems of ecological education. Lecture outline]. Odesa: ODEKU [in Ukrainian].
10. Safranov, T.A., Chuhai, A.V., Ilina, V.H. (2023). *Problemy ekolohichnoi osvity Ukrainy: navchalnyi posibnyk* [Problems of environmental education in Ukraine: a textbook]. Odesa: ODEKU [in Ukrainian].
11. Tynytsia, Yu. Yu. and other (2015). *Ekolohizatsiia osvity yak kliuchovyi faktor pidhotovky fakhivtsiv dlia staloho rozvytku* [Ecologization of education as a key factor in training specialists for sustainable development]. *Naukovyi visnyk NLT Ukrainy – Scientific Bulletin of the National Literary and Technical University of Ukraine*. *Naukovyi visnyk NLT Ukrainy*, 25.10, 348-355 [in Ukrainian].
12. Cherkashyna, H.M., Rassokha, O.M., Cherkashyna, M.K. (2016). *Do pytannia ekolohizatsii vyshchoi osvity pry pidhotovtsi fakhivtsiv u haluzi khimichnoi tekhnolohii* [On the issue of ecologization higher education in the training of specialists in the field of chemical technology]. *Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity – Problems and prospects of forming a national humanitarian and technical elite*, 45 (49), 250- 259 [in Ukrainian].
13. Vasilyevai, T.A., Antoniukii, N.A., Kyrychenkoiii, K.I., Laznenkoiv, D.O. (2021). *The “Green” Campus of The University as a Driver of Sustainable Development. Mechanism of Economic Regulation*, 4, 14-21 [in English]. Retrieved from <https://doi.org/10.21272/mer.2021.94.02>